

**ACTA MOLDAVIAE MERIDIONALIS
VASLUI
XXI, 1999**

**“COLECȚIA GEORGETA ȘI CONSTANTIN
ARĂMESCU” ȘI CÂTEVA PROBLEME ALE ARTEI
CONTEMPORANE, DIN PERSPECTIVA PEDAGOGIEI
MUZEALE**

Mariana COCOȘ

Într-un muzeu de artă contemporană, pedagogia muzeală nu poate să se reducă la formule rutiniere, ea trebuie să folosească metode flexibile și bazate în același timp pe o solidă documentare și argumentație. Ea se constituie întotdeauna într-o pledoarie pentru arta contemporană, cu viziunea ei caracteristică șocantă, dar foarte integrată epocii noastre. Corelarea între obiectul artistic și secolul în care trăim poate să fie adesea punctul forte al pledoariei și chiar este, de obicei, calea cea mai sigură către familiarizarea celui mai reticent public cu arta contemporană.

Ne-am propus să exemplificăm această idee în cazul colecției “Arămescu”, prezentă într-o sală din expunerea permanentă a muzeului; vom contura la început personalitatea fraților Arămescu, (a căror generoasă donație a îmbogățit muzeul cu peste 300 piese) iar, apoi, modul în care opera lor poate constitui un reper, un prilej de expunere a unor probleme specifice artei universale și românești.

În primăvara anului 1968, criticul de artă Petru Cormarnescu organiza în Statele Unite expoziția “Ion Țuculescu”. Era cunoscuta perioadă de relativă deschidere spre Occident a României, care nu avea să dureze prea mult. Având numeroase contacte cu personalități ale culturii americane, dintre care unele cunoscute în România (filosoful Mircea Eliade sau dirijorul Ionel Perlea), Petru Cormarnescu descoperă și doi artiști originari din Galați, cărora peste patru ani le va dedica o monografie.

Nepoți ai marelui om politic Virgil Madgearu, ei erau copiii unor intelectuali (tatăl – profesor de drept și director la un moment dat al Liceului “Vasile Alecsandri”, iar mama, sora lui Virgil Madgearu, o bună pianistă), care le dăduseră o formație intelectuală de înaltă ținută. Plecaseră din România în momentele tulburi de după război; Georgeta Arămescu se căsătorise în 1947 cu colonelul în rezervă Pierson Anthony Anderson și se stabilise în Statele Unite la New York și apoi la Miami, iar

În 1948 sosise aici și fratele ei Constantin Ticu Arănescu. Deși erau amândoi licențiați în drept, ei își descoperă adevărata vocație în artă.

Criticul de artă Bernard Davis, președinte la acea vreme al Muzeului de Artă Modernă din Miami (care depusese mărturie în favoarea lui Constantin Brâncuși la procesul intentat sculptorului de autoritățile vamale din New York, în 1926) a avut o contribuție însemnată la afirmarea celor doi artiști de origine română. El spunea despre Constantin Arănescu: "Ticu a creat cu stăruință și fervoare, în pofida sacrificiilor, bolii și dificultăților, o seamă de sculpturi, până ce făgăduitoarea carieră a fost retezată în culmea vigoarei sale de o moarte bruscă. El vedea frumusețea în orice formă a naturii; ochiul sau sensibil găsea posibilitatea de a crea compoziții puternice, dinamice, umoristice sau tragice, vădind o înaltă esență spirituală. El a fost puternic influențat de cultura României și filosofia orientală... multe din lucrările sale reflectă vechea lui obârșie românească"

În anii '60, în Statele Unite se impune pop-art-ul, reînvie interesul pentru valențele plastice ale meșteșugarilor folosite în asamblaje inedite și în același timp, mobilurile lui Alexander Calder descoperă aspectul sensibil al tehnologiilor moderne. În acest context, Constantin Arănescu (1914-1966) realizează doar în câțiva ani (între 1959-1966) o operă remarcabilă, unde orientările în spiritul epocii se întâlnesc cu ecouri ale culturii populare românești.

Multe din sculpturile sale valorifică deșeuri tehnice reconstituite în angrenaje noi, cu o vie putere de sugestie, nu lipsite adesea, de nota ironică: "Napoleon", "Avionul zulu", "Ferma părăsită", etc. dar exista și o altă serie de sculpturi, realizate în lemn, unde imaginile totemice se corelează cu procedee tehnice ale cioplririi, ce trimit către folclorul românesc, dar și către un cult al naturii provenit din principiile filosofiei Zen, pe care artistul o studiasse. Astfel, lucrări cum ar fi: "Aripa", "Treapta", "Coloana românească", "Troita" au forța expresivă ce justifică includerea lui Ticu Arănescu de către istoricul de artă Ionel Jianu în "Nouveau Dictionnaire de la sculpture moderne" (Ed. Fernand Hazan, 1970).

Pictura și grafica Georgetei Arănescu (1910-1994) au o dominanță expresionistă pe care o regăsim și la fratele ei. Ca și acesta a expus în galerii din Miami, Woodstock, New York.

Creația sa este o incitantă sinteză între orientările stilistice cele mai îndrăznețe ale anilor '60 și citate plastice din pictura medievală și din arta populară românească. Motivele icoanelor, ale fragmentelor de ii țărănești sau de scoarțe populare se inserează firesc în sintaxa predominant abstractă a picturii Georgetei Arănescu ("Zid de mănăstire", "Zestre țărănească" "Frate și soră", "Figuri cu Sfântul").

Este semnificativă constatarea că în aceeași perioadă bogatul fond național constituie o zonă accesibilă unei interpretări moderne, unor elaborări esențializate și în cazul unor artiști din România, fiind adesea un refugiu față de tematica socială impusă de oficialități. Ion Țuculescu este singurul din exemplele mai relevante, fără a fi singurul.

Temperamentul viguros, orientat spre transmiterea impetuoasă a trăirilor subiective a determinat-o pe Georgeta Arănescu să vizualizeze în simboluri apartenența profundă la spiritualitatea românească dar și să ia efectiv legătura cu România. Expozițiile din țară, din anii 1968, 1969, 1977, deschise la muzee din București, Galați, Iași, Cluj le-au asigurat fraților Arănescu acea comunicare pe care și-au dorit-o, cu spațiul natal.

Ampla donație (ultimele lucrări le-am primit în 1990) a fost valorificată patri-

monial într-o expoziție temporară în 1992, dar și în organizarea sălii ce este dedicată în expunerea permanentă a muzeului, unde sunt rulate aproximativ 20 de lucrări. În general, ghidajele Muzeului de Artă Vizuală sunt foarte diferite concepute, în funcție de particularitățile de vârstă, de specialitate, de datele psihologice ale publicului. S-ar putea spune că fiecare sală cere o abordare specială și permite o prezentare inventivă în care dialogul cu grupul de vizitatori ocupă un loc important.

Colecția "Arănescu" este, în mod deosebit, o ocazie de a face trimiteri la probleme diverse ale artei universale și românești, de a introduce informații noi și de a modela perceperea artei de către public.

Vom contura în cele ce urmează corelațiile practicate în cadrul ghidajelor – lecții, pornind de la destinul particular al acestor artiști și de la structurile plastice ale operei lor.

1. Prezentarea biografiilor ține mai puțin de zona esteticului, dar este necesară pentru toate categoriile de public, deoarece le surprinde psihologic personalitatea lor și dă posibilitatea reconstituirii unei epoci istorice. Numărul relativ mic de artiști plastici ce-și leagă numele de Galați tradițional, în comparație cu alte zone (Iași, Cluj, București) primește o binevenită întregire cu Georgeta și Constantin Arănescu. Prezentarea activității tatălui lor, ca director al Liceului "Vasile Alecsandri" și inițiator al unei societăți științifice și literare care a militat pentru înființarea unor instituții culturale din Galați, crează cadrul afectiv pentru publicul de azi al orașului, unde liceul și Biblioteca "V.A. Urechia" și-au păstrat prestanța.

Acestea sunt repere cunoscute pentru public, ce permit introducerea unor informații noi asupra evoluției lor ca artiști în Statele Unite. Într-un fel, ei au continuat și acolo solida vocație culturală primită în familie. Au fost receptivi la cele mai noi orientări ale epocii și au fost mereu integrați în asociații care promovau o viziune modernă: "Grupul celor 6 pictori abstracționiști din Florida de Sud" (Georgeta Arănescu activează între 1956-1962), "Societatea acuareliștilor din Miami", "Liga de artă din Miami" (Georgeta Arănescu, "Sculptori din Florida" (Constantin Arănescu în 1965).

2. Nu este lipsită de interes evocarea unor nume din domeniul criticii de artă care trezesc de obicei interesul elevilor de la Liceul de Artă și al studenților: Petru Comarnescu, autorul monografiei despre "Frații Arănescu", Ionel Jianu sau Bernard Davis, care i-au apreciat în mod deosebit pe cei doi frați.

3. Perioada în care studiază și se afirmă Georgeta Arănescu (deceniile 6 și 7) este cea a expresionismului abstract. Ea urmează în anii '50 Academia "Liga studenților în artă" din New York și ea însăși apreciază impactul deosebit ce l-a avut asupra picturii ei întâlnirea cu opera lui De Kooning, Hans Hofmann și cu reprezentanții importanți ai gestualismului american ca Pallock sau Kline. Dar nu numai momentul biografic, ci și stilul Georgetei Arănescu dă ocazia unor analize asupra artei sec. XX. Diferențele de prezentare în cadrul ghidajelor – lecții sunt determinate de specificul grupului. Uneori pentru adulții mai puțin informați, sau cu o pregătire profesională preponderent tehnică, explicațiile se limitează la motivațiile obișnuite ale artei abstracte și la argumentările în raport cu arta realistă.

Adesea, însă, grupurile de tineri solicită o mai amplă dezbateră și o aprofundare a problemelor din punct de vedere plastic și al istoriei artei.

Picturile și desenele Georgetei Arănescu, având ca subiect nudul sau imagini ale sculpturilor fratelui sau sunt realizate în armonii contrastante, iar linia lor surprinde în sinuozități îndrăznețe gesturi, contorsionări ale formei ce urmăresc un efect discriptiv; conturile se întrepătrund, planurile se intersectează, transmițându-ne senzația reconfortantă a energiei și vitalității.

Această dinamică a formelor necesită o explicare a principiilor cubiste și a

rolului decisiv avut de acest curent în desprinderea de arta iluzionistă inițiată de Renaștere, în formarea unei viziuni conceptualiste și chiar în configurarea artei abstracte. Unele lecții legate de colecția "Arănescu" au fost dezvoltate tocmai în această direcție, a evoluției picturii abstracte de la manifestările de început de secol la cele postbelice. Am avut astfel ocazia să vorbim (folosind ca material ilustrativ albume) despre specificul Școlii de la New York, ce a mutat în anii '50, '60 centrul de greutate a artei de la Paris în Statele Unite.

4. "Sculpto-construcțiile" lui Constantin Arănescu, realizate din lemn și din obiecte găsite (fond-objects), angrenajele sale aduc în atenție raporturile cu Pop-Art-ul dar și cu sculptura cinetică. Simbolistica lor, un anumit dramatism dar și un umor nu lipsit de o notă fantastică prilejuiesc incursiuni în domeniul suprarealismului și a complexelor lui, influențe asupra diferitelor orientări din arta ultimei jumătăți de secol.

Legătura cu arta lui Constantin Brâncuși a fost făcută chiar de Ionel Jianu, referindu-se mai ales la ultima perioadă a creației lui Ticu Arănescu, atunci când acesta se concentrează asupra tehnicii lemnului și asupra expresivității arhaice a formelor și a modului de cioplire. Unele ghidaje – lecții au pornit de la analiza plastică a lucrării "Treapta", aflată în muzeu și au continuat cu relevarea importanței opere a lui Brâncuși în sculptura contemporană. Se propun și comparații între lucrările lui Arănescu și ale unor artiști ca George Apostu, Ovidiu Maitec, Napoleon Tiron, aflate de asemenea în expoziția permanentă. S-au pus astfel în valoare caracteristici ale sculpturii contemporane, în general, dar și diferențieri datorate contextului unde au evoluat artiștii.

5. Întâlnirea dintre două culturi este reală în cazul fraților Arănescu. Ei vin cu o încărcătură de sensibilitate și de motive din țara lor natală, adoptând însă preponderent un limbaj artistic al climatului cultural unde s-au format.

În fața lucrărilor de Georgeta Arănescu propunem grupului de elevi un comentariu al lor și o argumentare a unei aprecieri apărute într-o cronică scrisă pe marginea unei expoziții a pictoriței în 1972 (The Miami News). Aici se remarcă ineditul acestei lumi șocante pentru publicul american: "Lucrări înfățișând tumulturi de sfinți, aureole, broderii țărănești, cuie în carne, biserici, zgrăveli de la țară, ziduri ale trecutului, Sfânta Fecioară și Bizanț. Pânzele pun pe americani, care cunosc puțin din istoria și datinele României, în imediatul contact cu acea țară, prin impactul emoțional al lucrărilor"

6. Expunerea în muzeu a lucrărilor lui Ion Țuculescu (cei doi români, au fost contemporani, dar nu s-au cunoscut), este folosită ca baza unei analize comparate între acești pictori. Motivele folcloristice, modul cum sunt integrate expresiei artistice, dar și elementele de limbaj, cum ar fi cromatică, pasta picturală, aspectul textualist al suprafeței, gradul de abstractizare al imaginii pot fi scoase în evidență, găsindu-se o motivație pentru rezolvările plastice diferite.

7. Cadrul discuției se lărgeste uneori, revenind la arta realizată în România din anii '70, când pentru mulți artiști raportul cu tradiția medievală și cu datele arhaice ale fondului autohton au dus la o artă conceptuală, adesea de o spiritualitate rafinată (se folosesc spre exemplificare lucrări din muzeu de Horia Bernea, Marin Gherasim și albume de artă).

Am prezentat câteva moduri de abordare posibile și practice în cadrul unui anumit tip de expunere în Muzeul de Artă Vizuală din Galați. Publicul manifesta adesea inhibiție în contactul cu arta contemporană și tocmai această atitudine trebuie consacrată, prezentând fenomenul plastic actual într-un context care să-l facă accesibil, pornind de la date familiare vizitatorilor.

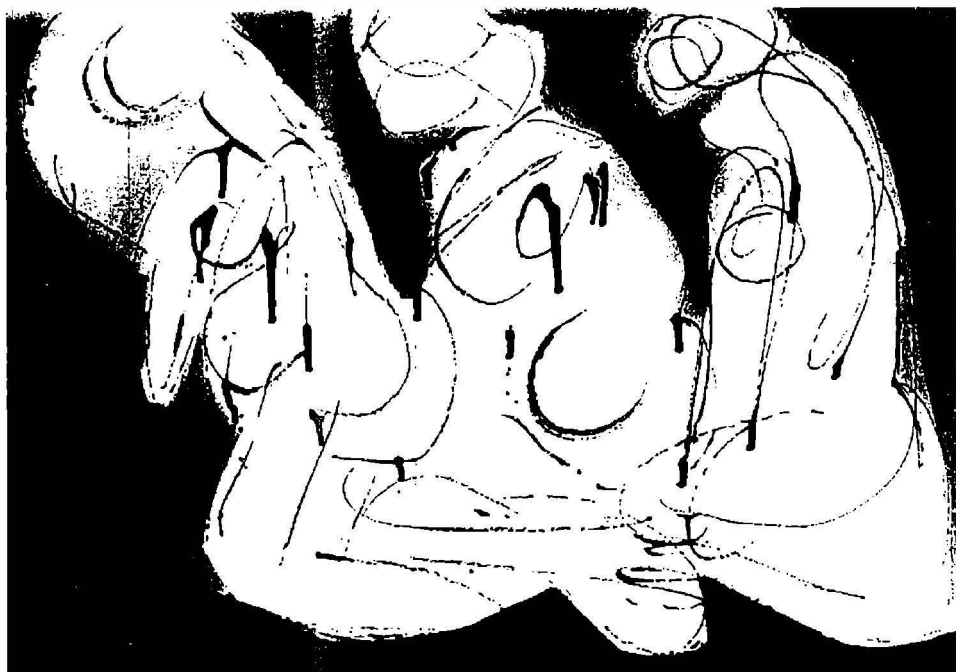
Această "punere în contact", această mediere a specialistului din muzeu trebuie să găsească motivațiile cele mai convingătoare în funcție de fiecare grup de vizitatori. O bună dozare a bagajului informațional și a factorilor care favorizează problema dezbaterii este necesară pentru a stimula creativitatea, fantezia, pentru ca opera de artă să nu fie percepută ca un obiect intangibil, distant și străin înțelegerii ci, așa cum este în realitate, un fapt viu, o formă de comunicare adresată unor ființe umane concrete, reale.

La collection "Georgeta et Constantin Arănescu" et quelques problèmes de l'art contemporain – point de repère dans la pédagogie muséale

Résumé

Partis de Roumanie après la II-ème Guerre mondiale, Georgeta Arănescu et son frère, Constantin Arănescu trouvent aux États Unis leur vocation dans les beaux-arts. Ils s'affirment surtout dans les milieux artistiques des années '60, à Miami, New York, Woodstock et on reconnaît dans leurs oeuvres l'empreinte de l'expressionnisme abstrait, du pop-art et en même temps celle des motifs propres aux traditions roumaines (folkloriques et byzantines).

La donation de Georgeta Arănescu (plus de 300 pièces de peinture, sculpture et dessin signées par elle et par son frère) a enrichi le patrimoine du Musée d'Art de sa ville natale – Galatzi. Une vingtaine de ces oeuvres sont exposées en permanence dans le musée. Dans la pédagogie muséale pratiquée au Musée d'Art Visuel de Galatzi, la collection Arănescu devient une occasion pour proposer au public des connexions d'idées sur l'art contemporain et sur l'art roumain; c'est un point de départ pour éveiller l'intérêt des jeunes ou des adultes pour le pop-art, pour la peinture gestuelle ou pour la tradition interprétée d'une manière moderne, dans l'oeuvre des frères Arănescu ou d'autres artistes roumains.

Georgeta Arămescu
3 Magi

Fig. 1 Georgeta Arămescu, "Trei Magi"
Fig. 1 Georgeta Arămescu, "Les Rois mages"